

Ev: Kapanırken Açılmak

“Ev” kavramının zihinlerde mahrem ilişkilerin hakim olduğu, özel bir mekânı çağrıştırmaması pek muhtemel: Kapısı kapandığı anda dışarıdan bağımsızlaşan, kişilerin toplumsal hayattan kendilerini çekip çıkardıkları, kalın sınırlarla kendilerini korumaya aldıkları, kentin anonim ve “soğuk” ilişkilerinin yerine “samimi” ve “sıcak” etkileşimlerin gerçekleştiği yer. Diğer yandan, piyasa ilişkilerinin, özel alan da dahil olmak üzere hayatın her alanının belirleyicisi olarak kabul edildiği zamanımızda evin gayrimenkul ve emlak nesnesine de dönüştüğü de aşikâr. Bu da bizi evi çeşitlenen anlamları üzerine düşünmekten öte barındırdığı tüm ilişkilerden azade biçimde konutla bir tutan bir yaklaşıma götürmekte.

Oysa “ev”i doğrudan ve tamamen “özel” olan ile ilişkilendirmek, dışarıdan tamamen yalıtılmış bir alan olarak tanımlamak eksik ve yanıltıcı. Aynı evi değişim değeri üzerinden fiziksel bir tanıma tabi tutarak “konuta” indirgemek eğiliminde olduğu gibi. Bunu birkaç nedene bağlayabiliriz.

Barınma ihtiyacı, yer ve zamandan bağımsız bir şekilde her bir bireyin ortak ihtiyacı olageldi. Dolayısıyla “ev” insanlığın yerleşme tarihiyle yaşıt. “Ev”in birincil işlevi de bu ihtiyacı karşılamak. Ev de bu temel ihtiyacı karşılama işlevi gördü, görüyor. Ancak evin anlamı, içindeki ve etrafındaki ilişkiler ve dinamikler hesaba katıldığında bu tanımın çok ötesine geçmekte. Bu da evin içinde ve etrafında şekillenen farklı ilişki biçimlerinin dönüşümünü beraberinde getirirken aynı zamanda evin toplumsal anlamını, barındırdığı tüm ilişki biçim ve dinamiklerinin de üstünü örtmekte.

Evin barındırdığı mekansal kullanım biçimleri, dekorasyonu, dışıyla kurduğu ilişki ve ev içi yaşam pratiklerinden, evin paylaşıldığı kişilerle oluşturulan ilişkilere kadar birçok unsurun şekillenmesinde ekonomik, sosyal ve kültürel faktörlerin etkisini bulmak mümkün. Dahası sınıf, toplumsal cinsiyet, etnik ve dini aidiyet gibi birçok ekonomik, sosyal ve siyasal etkene bağlı çelişki, çatışma ve güç ilişkileri de evin içine doğru uzanmakta. Böyle bakıldığında karşımızda tanımı, niteliği ve anlamı mekân ve zamana göre hep değişen olan bir kavram buluyoruz. Bunu toplumsal hayattaki değişimlere bağlı olarak farklı ad ve niteliklerle anılan “ev”in çeşitlenen hâllerinin üzerimizdeki etkisinde görebiliriz. Örneğin, evlerin “mülkleşmesiyle” elele gelen “bağımsızlaşması”, evin içini olduğu kadar evlerin arasındaki bağları da dönüştürmekte. Ev aynı zamanda sermayenin olduğu kadar siyasi iktidarın da içerisine uzanmaya çalıştığı, uzandığı ve hatta dönüştürdüğü bir alan. Ya da dijital teknolojilerin kent hayatında yarattığı değişiklikler ev yaşamını daha da geçirgen kılmakta; yaşamakta olduğumuz COVID-19 pandemisiyle beraber evin aynı zamanda bir çalışma mekânına dönüşümü hız kazanmakta. Bunların her biri evin dışının kopuk olmadığı için, aksine iç içe geçtiğinin somut göstergeleri.

Diğer yandan, dışarı-siçerisi karşıtlığı üzerinden şekillenen tahayyülde bile ev ile dışı arasında keskin bir ayırım yapmak güç. Çünkü ev; içerden dışarıyı izleyen, istediğinde müdahale edebilen, kendini dışarıya gösteren veya dışarıya katan bir özne olarak çeşitli yöntemler veya balkonlar, teraslar gibi somut mekansal arayüzler aracılığıyla dışıyla temas ettiğini söyleyebileceğimiz bir aktif bir yapı. Tüm bunlar ev ile dışı arasındaki ilişkinin tek taraflı yürümediğini göstermekte.

“Ev” kavramı genellikle “konut” ile özdeşleştirilerek tasavvur edilmekte. Buna göre, ev ister bir gecekondu olsun ister tekil bir yapı ya da site içerisinde apartman dairesi, yaşanılmakta olan dört duvar ve çatıdan oluşan konutun içerisinde vücut bulmakta. Öte yandan, ev ile bağdaştırılan ve evdeki ilişkilerin ana hatlarını oluşturduğu düşünülen aidiyet, bellek, güven, huzur, dayanışma gibi birçok unsurun bütününe farklı ölçeklerde ve yerlerde bulmak da mümkün. Bu da ev kavramının içerdiği ilişkileri ve anlamları insanın kendi bedeninden başlayarak sığınma evlerine kadar farklı ölçeklerde ve ilişki bütünlüğü içinde görmemizi sağlıyor. Benzer şekilde evsizlik ve evinden olma gibi sorunlar sadece barınma ihtiyacı ile açıklanamaz.

Kısaca, “dışarı-siçerisi” evlerin içine kapıdan, bacadan, pencereden sızmakta. Bu da evi çatışma ve dayanışmanın, güven ve endişenin, eşitliğin ve eşitsizliğin sürekli dönüşen biçimde bir arada olduğu karmaşık bir alana dönüştürüyor. Bu dinamik alan hem etkilediği hem de etkilendiği kent hayatının temellerinden bir tanesi.

